

PP. L. 29 1944

686 K34
K34/82. 8/87

Marriage custom
of Mohlabe's
people. 9 1/2 p

H. Mohlabe,
Bethlam Mission,
P.O. Dfcolaco,
22/11/1944.

(17/6) ind. f 23/60
Peeketsō, hemyalō.

Thswanêlō ya motho, xe a nyaka xo fe-
reya mosadi, o swanetše xo butšiti ba
tswadi, xore una byale ke xodile ke nyaka
mosadi, batwadi batla moēletša, xore tlo
ta dyēlapeng la monētē, o tšeya xōna.
Ele xore batwadi ba masotana le ba
ngwanenyana bōna ba kwane kxale, xo
re ngwanenyana wa xaka o swanetše xo tšey
a ke ngwanenyana wa xaka, ke ya mōna xore
o lakile, le mešomō ona le mešomō.
Byale le masotana le ēya, mahlomong
lo fumana ele xore, xa batše, fēla ba-
twadi, batla leka xo mohlalošetša, xore
mosadi xa ke monyakele bobatše, re n̄ya
ka matsōtō a motho, le xoflaka Motho
xa befe, o befa a h̄wile, le xō le h̄ubedu
xa lehlake seboho, ke xore xe ele yo motš
e masotana, batla hlwa ba xo tšwenya,
mahlomong a sake a beēka selō, la pa

686 K34/82

2

la xaxo, ya nodula e le ditšhila, wa seta
 ke ba khwêna ba xaxo. Ke ele ngwana
 wa xokwa malaô, o swanetše xo dum
 êla, a xana batlare xo yêna sepela, o nqa
 kêle, dikxomo xetla xofa, xe o mo fumane
 yo o monyakato, xe a le a nyakêla ya
 xo rata kê yêna, moklang mosadi a sa
 šame meding ya xarata ke monna, xe a
 ka re o botša batswadi, batlare dibone,
 wa rena reile ya xabotša xone tšeya ng
 wana kête, wa xana, o tla leka xolla
 byang le byang, ba fêla bane, ngwana
 a sehla a lela naka ya mokhura re
 a sehla ya mofa, fêla o seke wa
 bolaya ngwana wa batho, ba xabo baka
 tla ba xobolaya. Le se a kanatšeya wa
 bobedi, ke yena o tla noba byale, bare mo
 khwatla ya pele e xatileto le ya morak
 ô e xata xôna. Byale ka Ramaja Mo
 yeni, baile batswadi ba xaxwe bane, ka
 xobane ke wena ngwana wa pele, o
 swanetše xo ya xo tšeya mosadi xa
 malome axo, byale a xana, a ne ke
 maka xo tšeya wa lerato, bane a

rethe ditseba ke wena monna wa
 xa Mayeni. A wa lesotana la ya la
 fereya Makulu Raranya, ele ngwana wa
 a batho, a lebotse kudu, byale a moswe
 nya ka mokwa o monna a bato a xopo-
 la le xo-sepolaya, banna ba fêla bare,
 khokhella, monna ke nku o lela teng. Ka
 moratô a tšeya emongwe, ba babedi,
 wa bobedi mosadi leina ke Motšwaka R-
 akwale. A wa wapele mosadi le yowa
 bobedi a bôna ele le thabô le leolo, ba
 sepele ba le bababedi, monna a thoma
 xo thaba, byale xolokile. Ba xalabye ba
 fêla bare byale xo lokile naka di sekane
ba litšai, mphiri o le poši, xa oke oke. E nile
 ka moratô xadibekeng di sekane, mosadi yo
 moswa a thoma mokwa wa xawe, by
 ele e yôla wawale le yena, a thoma bya
 le ka pele, monna a ba tšetring. A
 xoma a tšeya mosadi wa boraro, yaba
 mowe o banile mankôkô, monna ahlwa
 a le dilong, byale babadi ba babedi wa
 pele le wa bôbedi batlotêla monna, ba
 ya le nana, byale monna a šala le

686

K34/82

4

wa mafelêlô. Batho ba bantši, xe o ka xana
 xo tšeya mosadi xa malome waxaxo, e be ba
 saxofe dikxomo. Ka malome a mokho, ka meh
 la xo tšeya ngwana wa pele wa moše
 manyana, ba batho ba xaxwe, bōna ba tšeya
 mowe batswadi ba xaxwe ba ratato, ka
 bana la xone, ba tšeba batho ba xoloka, le lapa
 le baloyato ba le toba. Xo madimabe ngwana
 yo a saxweo batswadi ba xaxwe, xe mos
 adi a xo tšwenya, fêla yaba lapa lewe be
 ratile ke bōna, bana le maatla a xoya xo bolê
 la le batswadi ba mosadi, xore ba motike
 ba molaē. Matšatši a boleho moše
 manyana o tšeya mosadi, mo xorataro
 yēna mong, fêla ba bantši ba satšeya
 xo bōmalome wa bōna, empa. ba še
 manyana ba bangwe bare xa ba nyake
 xo tšeya xōna, ka aka la xone ke ka
 kxaitšedi. Byale ka Nthōlo Matšumi
 o be a swanetše xo tšeya mosadi xa
 malome axaxwe Papela, byale a xa
 na, a tšeya Makoše Sekxoka. Morat
 ho waxaxwe o tšotšeya xa Papela, byale
 ka xonialo Nthōlo o file moratšo wa

686

K34/82

5

xaxwê baxolo. Ba šitwa xodira diphe
 ko xe bana ba loma ngwata o moswa,
 xa xo kxathale e le xe ntholo e le moxolwane
 bana ba baxolo e suanetše e be ba malo
 me a xaxwê. Byale ka xoniale ba fa
 pane mongwê le mongwê o sedirêla
 ka lapeng la xaxwê. Xe mosadi a biki
 wa ke monna wa xaxwê, modimo wa se
 mope thani ya bašematšana, xoba a se
 ke a ba le thani (xo se bēlētē) monna wa
 xaxwê a hwa, xe eke oile xe ahwa a
 šiya dihxomo, mosadi yēna ka noši, o
 hlopha dihxomo a ya xo tšeya ngwana
 wa kxaitšedi ya xaxwê. Byale ka ~~to~~
 kenapa Mašumi o tšere ke baxa
 Mašumi e le xone ke ngwana se
 bašē, bile a ba le bana ba bašematš
 ana le banenšana byale ka moxa ka
 bōna bahwile esale ba banšana, xw
 asala lekxōthwane Sephamo Mašum
 u byale yēna o bile a bolle, a se xo
 a hwa, a kutla ke baosadi, a babya a
 hwa, byale ka moxatō Paraxwê le yēn
 a ahwa. Ya ba monna o be ana le

Kxamo tšē dintš'i le dipudi le dintu,
 qaba mosadi o ya xo kxaitšedi qaxaxwê
 xo tšeya ngwana waxaxwê, leina
 sejabalēdi sebašē, a dirēla xore leina
 la xa sebašē le seke la hūwēlla xa
 Mašumū, ke basadi babantš'i baba
 tšeyato basadi, nudu xo tletšē ba xo tšeya
 xa malome, bana ba dikxaitšedi tšā
 bōna. U Abōna mosadi a tšeya, mo
 sadi mo xo sa mokbanang, ke xore o
 be a tšeya ke motwa waxaxwê, byale
 ahwa a sešō, a motšeya. Ke monna
 a ka fereya mosadi, ele xore ona le mosadi
 e mongwē yo a tšeyo a mikile, byale
 ahwa a sešō a beka wa bobedi, ke
 manna mosadi wa peya le dikxomo xo ba
 tsuadi, kantle le xore, bana ba mokx
 alabye ba ē bane banwana mosadi, xa
 xona motšo yo a kaqato xomitšā, fēla
 xe mosadi a lokile a kanore bana bana,
 papa le na ahwile a firiile mosadi
 howa, byale ya vātātō xo ya xo motšeya
 a ē. Ke ngwana wa pelo a lexōna, o w
 a ya a motšeya, fēla a laina xore

686

K34/82

7

o swanetše xore o tšēē waxaxo mosadi
 wa seke wa xoka ke mošexela, ebe ebe
 motatša papato, se a ekwa melaōmafetō
 ng a tša tšeya mosadi wa xaxwē. Bana
 ba bangwī ba šerēla, xa ba sanyaka xo
 tšeya mosadi. Mohlōlo Mašilu o be a
 na le bana ba bantši, ba šemanyana
 le banenyana, basadi ba xaxwē ba
 le bane, byale a hwa pele xaxore
 bana ba xaxwē ba tšēē basadi.
 Kamoratō bana ba monxalabye yo, ba
 thōma xo šerēla basadi ba papaxwē
 bōna, Moratšo wa monxalabye Mohlō
 lo a hwa, yēna and le bana ba
 banyana, basadi ba babedi, le bōna
 ba bašerēla. Bahlōlaxadi ba batwara
 kaatla tšē pedi xa fihlēla ba falu-
 tša le humo la papaxwē bōna, xa
 bana basadi ba humetše mešerēla
 ke xore xa bathōma xo šerēla xore papa a bō
 na a hwa, a wa ba dutši ba rōbala na bō
 a saphela, haxhē ba sehōlla, le hlōx-
 ōnōlō xa le xōna xo bana, le tloxile le
 papaxwē bōna. Lehung la xaxwē

686

K34/82

8

o ile a bitša ba xabš, are le xe kehwiile
 le sekê la ya dingakeng, ke bolaiile ke
 motse wa kana (basadi baka), ka baka
 la xone o ile a ba bōtša xangata xon
 e, bana le dirang, xe le nyana basadi
 mpātšeng ke le tšesšē byale bana ba
 sahlōkomelē.

Pe e letšō, ke kwana ya bōlesotana le mo
 thepa, ka tšatši le lenqwē e nore raparwē
 mothepa, xe a bōna xone lesotana keloile, are
 ngwana yo tšatši le ke batō lenqwana wa
 ngwanenyana o tlatla a motšeya, ka polē-
 lō e kemoka batswadi ba mosotana, xe xō
 na le byala, xe ba fihile, ba balla matōtō
 ka ntlong, ba kwēla byala kentshe. Mohla
 ng o we Modimo, o bafatō ngwana wa ng-
 wanenyana kemoka, mosotana e tla motš-
 eya, ele xone ngwana batswadi ba xaxwē ba-
 fēla ba motšā xone monna wa xato kemok-
 ēte. Ka malome mōla a tšeya o mosadi
 o noba o tšeba xa batšē xone a ba le ngwa-
 na wa ngwanenyana ke mosadi wa
 xaxō, xe nke wa mašemananya esa
 le yo monyana, ba xa malome axo, ba sw

686

K34/82

9

anetše xo tsibiša, xore mono masotana a
 re tsuena, lereng ka mosadi wa lena,
 byale xenne motlotolo, xarata refetoleng
 a tšeiwe. Byale mame le bōna baklare
 e sale rena bana xa tšeiwe. Kemoka
 xo kxōne xo tsena, le sotana le lekwana
 aro le mothepa. Motšo o nobečletša
 motšo, le ngwana a se so abanae, a no
 ba a mofa dikomo, xe a ka sebe le ngw
 ana wa ngwanenana, a ba le bašema
 nyana, o mošupa mošemanyana e
 mongwē xore, o lebele yo, o tla tšeya
 mosadi a xobēlēēla mosadi; fēla
 ele xore ngwana yo, le ditō tše badile
 tō xa ditšebe. Xe Modimo oka tšuiša
 a xola a ba atšeya mosadi a ba le ngw
 ana o swanetše xo dira byale ka xē
 rapamē a moditše. Mohlomong motšo
 o ba le motato, byale a hōka sa xolefa
 xe ana le ngwana wa ngwanenana
 o swanetše xo tšama a hōtamiša letō
 lo (xobapatša), motšo yo a modumēla
 tō, kemoka o swanetše xo nthša
 diruina a fe mokwatamiši wa letō

686

K34/82

10

lo, kemoka a e xolefa molato wa xaxwê.
 Xe mohlomong a ka tla a senyake ngwane
 nyana xaxo molato, etla nore xe ngwane
 nyana a kxahlane le mothōka wa xaxwê,
 kemoka ba nthōa dilō tša motho yōla
 a xo bathōša molateng ba mofa. Moko
 e mongwê le e mongwê, xore obe e letšitšē
 ngwana wa motho, obe e letšā ka seb,
 dikxomo le tšē dingwê, dina le maditšela
 we tšōna xo e letšā xe ngwanenyana
 xoba mošemananyana xome ba xoba ba
 xhēpile xore o tlatla a tšēya ngwane
 nyanana. Dilō tšena tša xhēpīšānō, xa
 ba no dira bathōba badithōaba ba diraka
 ka moloko, byale ka Mohlabe le Mašū
 mu, le Papela, le Masete, ka bakka la
 xore xe mpa etee. Bohlatse bya ba
 tho ba bakileng ba beeletšāna šebo.
 Madome sekxōbēla, aile a nthōa
 masome a mararō le dikxomo tse nne
 a difa Ntefane sebaše, ele xore seba
 še obe ana le molato wa bolai aile
 a tšya ke dingaka, byale a fihla xa
 sekxōbēla a balēla naē, xore a moth

uše molako etlare, ke ana le ngwana
 wa ngwanenyana atla a motšeya, a
 wa bakwana. Byale e ba le ngwana
 wa ngwanenyana a ba a bolle, a
 balatša ke ~~šexôbêla~~, ka baka la xone ke
 mosadi wa xaxwê, byale enile kowa
 ele kxarebe e kxolo a lekkaufsi le xo-
 tla bena a hwa. Byale sebaše a ne
 ke na le ngwana wa mošemanyan
 a ke Nkxêxêre, o le belle yêna, o tla
 tšeya mosadi a xobêlêlêla mosadi.
 Byale papatô ~~ke~~ Nkxêxêre a hwa xa
 moto le mosadi wa xaxwê, xwa
 šala ngwana yôla wa bôna, ka
 baka la bukumana, a seke a tše
 ya mosadi, a šêxêla mohibloxadu
 e mongwê wa loko la xabô, le yêna
 mosadi ebe ele mošôa. Byale ditlo-
 xolo tša Madame tša kwa xabate
 xone khuto ya xabô, e xa sebaše,
 ba khôma, xo tšera, Nkxêxêre a ne m-
 eng, elixhomo koletšêlêla manxolo wa
 lena, bane re nyaka khuto ya tšena,
 yaba ore xa kena setô. Banna batlo

xa ba befetsiwe, ba fihla ba beya ditaba
 kxōrōng. Gababa kxōrō e roma matsēta, xo
 bitš'a Nkxēxēre, byale xe a fihlile, banna
 ba bolēla ka mokwa o dikxomo disepetš'
 eto ka ōna, byale Nkxēxēre le yēna, a no
 bolēla ka mokwa, o ailenq, a babatš'a
 ka ōna xe babe ba bolēla ka xae. Byale
 kxōrō ya ēma le Nkxēxēre, ya dirang
 byale ka xe a bolēla, xo seng byale le ra
 xore yēna, o tla difumena ka e tš'a xo
 tšeya mosadi, le xōna xa le na bohlatse
 xore xe bafana dile tšewe e be ba
 rēkanang. Ba xa sekxōbēla batlota
 ba le me kxōkxōng, ditaba tš'a fēle di
 tla moue. Matšatšing a bolehošo
 taba ya mohuta o, xa esadirina
 kabaka laxore, ngwana a xola wa
 hlanoša, le xe bana leka xore ba xo
 fa mesebana ya xaxo, bana se xofē
 kamoka, xa lee le tšetš'e la boya le ke
 tš'e. Se we ke seēna. Motho byale
 o swanetš'e xo dumēla ka noši, xore
 ke ya morata kamoto le lōna le soxa
 na. Bōna baxoloxolo ka noši molaō o wa

686

K34/82

13

bōna o be oziile, ebe ba sa o hlanoxêle
le xe xokaba byang le byang.

Tokolaxanō ya basadi. Manna o ba le mo-
sadi, mosadi a bêtêla ngwana wapele
wa masemanyana, xa xokathale e xo
ba o bêtêle wa ngwananyana, yo a mo
hlatlamato, yaba mošemañana, o sw
anetše xoya xatšeya mosadi xa malome
e xaxwê, ba we ba mošalato ka mora
xo bōna ba natšeya moxong le moxong.
Byale xe mosadi wa kowa xa malome
axwê, esale yo monyana, o natšeya
mosadi e mongwê, tšwa xo mothlwa
thakeng, ka morato a ka natoma a
tšeya e mongwê, xoba wa boraro.
Xe a sešu a beka yōla wa xama
lome wa axwê, e moxolo ke yōla a
xo natšeya pele, o batêla ke wa bo
bedi, byale byale. Mohlang a yo beka
wa malome axwê, xe a fihia
matšeng wa boesotana, batima mo
llo ka moka, ayai mowe ka moka
ba tšaba ba tšeba xone, e moxolo o
fihlie, ka moka xa bōna baswan

686

K34/82

K4

tše xo ya xo tšeya mollo xo yêna. Yô
 la a xo matšeya pele kemona o swa
 netše xo molatêla ka morato, fêla
 monna o swanette, xore a no matse
 ba xore, o monkhutšê thakeng, xe
 a molebeletšê ke bommarwê. Bala
 ba satšero, xa malame a bôna, bôna
 mosadi e moxalo ke yo a matšeya xo
 pele, bôna ba nolatêlêlana ka xo tšeiw
 a xa bôna. Xe okan o tšere mosadi
 wa pele wa seke wa monyaka
 ka mātla, empa wa mohlomphe,
 ditwanêlo ka moka didiniwa la peng
 laxaxwê, xo lokile a ka seke a xoxêla,
 fêla xe oka monyatša, wa xoxêla
 ka baka laxore basadi ba ba molatê-
 laxo, le bôna baka sesa mohlomphe.
Mmeletšê, le mmeletšwa. Mmeletšê
 o hikhômêla me mmeletšwa wa xaxwê,
 xo moapeša dikaparô, kudu kudu xo
 re motho o beletšiwile, o bôna ka ma
 seka, a matong, le matsôatông. Monna
 wa xaxwê, xa dumêlêlwa xore a mola
 budiše, le yêna kxarebe xe e bôna mo-

nna ~~wa~~ waxaxwê, o swanetše, o swa-
 netše xo se moledise. Ke le sorana le nyak-
 a xo bōna moxeli o bitša le sorana la xa-
 bo, ba ya bokweng, ke tšaxatle wa xaxw
 ê, kxarebe le yōna, xe e bōna xore monna
 waxaxwê o tšile, a bitša dikxarebe tšā
 xabo, xotla xo mokxatlella. E le xore mo-
 nna xe a ya bokweng, o ya ka taban-
 na, xe ba fihlile motšeng wa bokxarebe,
 ba dula kxōrōng, xa ba bolele, sa bōna
 ke xofêla ba xōhlōla, le xe sehuba se se-
 xōna. Yo monqwê o tšaba a bakwa, a re
 a e kaba ke ng se se xōhlōlato, byale ba
 tšotê ba ê xolebella, xe ba ba bōne, ke
 moka ba batsā kxarebe xore ~~monna~~
 waxaxo, ke yōna ka mo kxōrōng, ke mo-
 ka, a tšekxoxê, a tšene ka ntlong, a
 lokiše ntlo, a le lexōxā, xe a feditše xodi-
 ra byale, a tšotê, a yo ba bitša, xe a fi-
 hla o k watemala fase ka ditšun-
 a loše, ke moka bare morena, byale
 a tšee mapara a bōna, a iše ka ntl-
 onq, le bōna ba tšaxoxa ba mošala mo-
 rano, xe ba dutši, byale wa batšoxêla

686

K34/82

16

o tšama a bitša dikxarebe tšaxabo.
 Xe ba tšō boya, ba boyo ele sehlopha
 sa dikxarebe, ba fihle ba tšene kantlo
 ng e we, xōnaxo le saxōnyana kamo-
 ka xabōna, ba fihle ba dule fase, baina
 mišē dikhlatō tša bōna, ba lošē, le xe ba
 kare, monna xa ba inamoloxe, xo fihle
 ba nthša selō, byale ka tššēlētē, xoba
 se manaxo nasa, ba kōne ba inamolo-
 xa. ~~Bo~~ Byale ba botšitane nabo, maphe-
 lo, xe monna a boledisa mosadi wa
 xaxuē, xa malediši, xa sebe e nguē o
 swanetē xo fēla a bokelanae, kemoka
 a batša monna wa xaxuē, xore ore o
 re. Tdakti le we ba fihlang ka lona bokx
 wen ~~ba~~ ba bafe tša xoja, bare, balala
 ba eja le bōto. Kemoka makxatle yēna
 o tka noba a keya dikxarebe, kantle le
 mosadi wa monna yōla, xe leba
 ka la xovēbala le fihlie, ba kxomēla,
 monna o rōbala ka le bōtong, mosadi
 wa xaxuē, a rōbala ka molomo
 ng, bo makxatle kamoka ba rōbala
 ka xare xo bōna. Makxatle wa monna

686

#34/82

17

a, yêna, o bataxana, le dikharebe, xoba
 wa para kobo ka etee nabo, ditseba ke
 yêna. ~~leena~~ sene makxatle tšā
 xoja bokwe xa se byaxaxo. Mosadi xa
 tsene ka mowe baleo kantse. Etlare
 esale xosasa dikharebe kamoka tšā
 tota, tšāya xošila, yo mongwê o ruth
 etšā metri a xohlapiša ba khonyana, by-
 ale xe a bafa metri wa thšela morifi
 ng, xe a fihlile ka ntlong wa kwatama
 a loša, bare morena, kemoka are me-
 tri šeya, kemoka ahlapa, xe a fedit-
 tše xahlapa, o lahlêla teke ka xare
 xa metri, yo mongwê le e mongwê
 o dira byale, xe a eia xofalatšā me-
 tri, o tsenya, seatla ahlōla xone xo-
 na leng, xe a safumana selō,
 xosasa, xa sabahlapiša ka metri
 a xo-ruthêla. Ba dula mowe, mohlo
 mong matsiši, a mararo, kemoka bala-
 êla batloxa, dikharebe diabšefeletšā.
 Mahlang dikharebe dinyana robōna
 monna, ba dira mapotošyalanyana,
 barwala baya nao, xe ba fihlile kx

686

K34/82

18

aitšedi ya lesotana e balle le xāxō ka
 ntlong ya lesotana, xe ba tsena kantlo
 ng ba kwatama ka dikxumi ba sepela
 ka tšona xo fihlêla ba tsena kantlong.
 Mame, xe esale xopasa mosadi e
 mongwê le e mongwê o nthša jna
 bêle xone bašile, yo mongwê o ruthê
 tša metsi a xo bahlapisa, mowe bahl
 apisa kamoka ba mose, e mongwê le
 e mongwê a nthša se alexo naso,
 a rêka metsi a a x-ruthêla. Mosadi
 wa monna yōla mowe xa ašile
 o dula kantlong, o khumpêla kobo.
 Xe mohlomong mosatana, a kaba
 balaêla pudi, dibêra tša yōna xa ba
 diji; ba swanetše xonthša thšêlêti
 ba kxōne ba ija, le yōni nama ya yōna
 ba swanetše xonthša thšêlêti ba
 kxōne ba ija. Hlōxō ya yōna le letoto
 ba ruwala ba yo bera batswadi xa
 e. Monna xe a nyaka xone mosadi
 waxaxwe a moleditê, o swanetše
 xone a mokhumpule kobo ka lesome
 la mašelenq, xo boleditša ke lesome xa-

686

№ 4/82

19

pe. Ba ka seke ba sepela le êto ba leba
bedi, ba swanetše xo sepela le matšha
tle.

~~Reletšō~~ Reletšō xe e senyua. Bokwe bo ri
nyu ke bakho, yo mongwê, xe a bōna xore
o nyana kxarebe, xe aka bolêla nae, a dume
lena nae, ke moka o thōma xo tsinya
keina la monna yêla waxaxwê, ka
matšha o aka kxōnato ka ôna. Kofihl
êla a tšaba nae, fêla xe batswadi
ba ngwanemana xe ba sarake, a ka
seke ahlala, kudu kudu mmatwe
kxarebe, ka kobane se sengwê le se
sengwê ngwanemana o swanetše
xo batšā mmatwê, monna yêna
xa tšebe selō. Fêla xe ngwanemana
a tšabile le monna e mongwê, o swane
tše xo tsibiša batswadi ba ngwanemana
xore tšebang xore ngwana wa lena
o mono, byale xe batswadi ba sakišiši
ba swanetše xo tšeyangwana wa bōna
ba maiša monneng waxaxwê,
xe ba morata ba yemala, xe a nyetš
e, ba swanetše xo tsibiša batswadi

686

K34/82

20

ba mosotana yâla a xoba a mats'eyâ xore
 ekkapeleleng. Tšatši le we, ba ya mopato
 dilô tšaxaxwe, mosotana o swanetše
 xo bitša baxabo, xa motole sebaka saxaxwê
 monna yâla wa xo thšaba le mosadi wa
 utama le mosadi, kenoka e tlare xe ba mo
 file thuto yaxaxwê namoka, byale yâla
 o xapa dilô tšaxaxwê a tloxa natšô, xe
 ba letseleng, ba bolae a pudu kamalam
 o, bare xa rebolae wena, re bolaya mokê
 te, le bôna batswadi ba ngwanempana, ba
 šala ba bolaya e ngwê, le bôna bare, xa
 re bolae wena re bolaya mokête, byale
 monna yâla le mosadi ba utuluxa, ke
 maxomana byale baroalla lexôxô. Byale
 ka Motantane Mababe, oile a hladi-
 ša masadi yo a xoba a tšeyâ ke Ma
 leto, mosadi ke Mamolotli Popela. Mohlo
 mong masadi a hlala monna kabaka la
 mekwa xoba botlaêla, le xe xole byalô
 ba swanetše xo fa monna dilô tša
 xaxwê, monna a nkkaxo onkra le sa
 xaxwe. Ke monna a ka hlala mosad
 i, kabaka la botlaêla, xoba bolai bya ba

686

K34/82

21

tswadi ba kxarebe, dilō tše a xoba a nyetše
 ka tšōna xa ba mofe, kabaka la xore monna
 xa hlale mosadi. Kxarebe xe ekaina esa
 le xaxabo, a imiša ke motho e mongwê,
 o swanetše xo lefa, pele xaxore a lefe,
 batwadi ba Mothepa ba swanetše xo
 nthšā kxomo ya kxapa molato, byale
 ba kxōne ba lipišā sehōklōlo, dikxomo tše
 nne. Kemoka mosadi o rōbile mothēkō
 wa batwadi ba xaxwe, le xe monna
 a be a nyetše ka dikxomo tše hlano, ke
 moka xo fedile. Mosadi yo we xe molat
 o o fedile, o tšā ke bakkekolo xa xabo
 lesotana. Xe a ka imiša ke monna
 wa xaxwe, o swanetše xo monyala
 a fetsā a kxōna a tšā nae, xana mo-
 lato kabaka la xore tššwene esenya xaba
 la yōna.

Lenyalo. Xo khōma batwadi ba kxarebe
 ba ōnēla byala, ba rōala ba buišā xa
 xabo lesotana, bare ke hlana le ina la bya
 la byome, ke xore xobitšā dikxomo xo
 re ba ē xonyala. Byale ba xabo lesota
 na, ba bitšā ba xabo, ba ba tšibišā xore

686

K34/82

22

ba xa mokête batlišitšê byala bya hlaana,
 a wa ba botšeng ba xome re sašala re
 e thšêba. Kemoka ka morao xamatsšatši
 a semakae, ba ya xonyala, ba rôma ban
 na ba bedi le kxaitšedi ya lesotana, xa ba e
 ba xapa dikxomo ba sehle lepara, ba
 tšeba le mebala ya tšona. Ka mabanyan
 a a me, ba fihlato ka ôna, ba bitša se
 baka sabôna, bare re damedišetše, ba du
 mediša ka rudi, a wa kaxona taba, etla
 re xosasa, byale ba xoma ba bitša seba
 ka xore batša ba xamatsšalo še tšilo nyala,
 byale le bôna batlare, a wa re lekwiile re
 satsibiša ba xešo. Ba kxonyana ba dula
 ka ntleng, byale batswadi ba kxarebe ba
 dula lapeng, bare xo sebaka sabôna, ba
 batše re kxobokane, a ba batša ke moke,
 bathôma. Selô sa mathômo ba nthša
 rudi tšê pedi bare ke molomo wa mma
 tuêngwana le papaxwê, xore ba kxô-
 ne xo babediša. Xe ba feditše mame,
 byale ba nthša dikxomo, byale batswa
 di ba kxarebe, ba phôphêla, mokhêko wa
 mosadi ke le same la dikxomo le kxomo tšê

686

K34/82

23

pedi, xe a na nthša dikxomo tše thoelela
 to, bare a wa e se re xobone, matla se-
 mo o sima saxaxwe, nyala, baleka xo
 mo o manya le xonthša molone wa dikx-
 omo ba dira moši o montši ka ntlong
 e me baleng ~~xe~~ xo yona ba akwa aye,
 a wa monato xa ke ne maboêlo ke moka,
 e be ke notla xo šošela mošidi. Ke moka
 battane a vete mosadi yêna ke wa
 xaxo, fêla o nyakêle dikxomo tše me o
 tšê, kapela mosadi wa xaxo se tle se
 xofe. Ke moka bare dikxomo re dia mo
 xetše, byale re nyaka thopa ya tšona, ban
 thša pidi, bare re nyaka mphanaka le ôna
 ke pidi, selipe ~~re~~ le tšona ke pidi, ke
 moka balaêla ba xa takalo wa xaxwe
 ka pidi. Ke bana nyala ba fetša, mo
 hlant ba fihla xa xabo lesotana ba ru-
 miwa ba xonyala, bare a wa re fempe.
 Kamotato xa matšatši a se manae,
 ba iša lesotana xa xabo kxanebe ka pidi
 ba re ne xata lapa, xe mosadi ele yo mo
 xalo bare, nyakêla oidi ya letakwi, a
 a nyakêla ka monato bare nyakêla pidi

686

K34/82

24

ya lephêkô a nyakêla, lephêkô ke xone mosadi
 ke yo moxolo, ka motato rudi ya mokokô
 byale ka yôna o koka mosadi wa xaxwe
 xone atloxe nae. Ke motso a sa fetša
 xo nyala o swanetše, xo ya a khorêla se
 xô sa metri (mosadi), ba fêla bane re
 nyaka dikxano tšela dikae, a wa ba-
 xa makholo ke na nnyanya lena, ke
 tla le berêkêla. Yo mongwê o tla kwa
 a re, wa kwala, ba tšêlane ke barata
 ni, motso xa fele, efang morwa kete
 mosadi wa xaxwe, xe Modimo o tšhūš
 tše o tla noba le ngwana, a tšeiwa
 la ya la tšeya dikxano tša lena. Ke
 moxa ba dumelana ba mofa mosadi
 wa xaxwe. Byale xe ba xabo kxarebe xe
 ba moxatile, ba kxekalo ba swanetše xo butši
 kxarebe xone, e sebe e la wena le thani, xe a
 kaxana, xolokile, xe letšatši le ya xodikêla, ba
 moloko wa xabo na kxarebe ba swanetše
 xo kxobakana lafeng la bo kxarebe, ke moxa
 ba a le le xôxô lafeng, byale motso le mosadi
 le bo takxane ba tšimêle kxakala, ba di
 le xo dimo xa le xôxô, byale ba khômte xo la ya

686

№34/82

25

ngwana wa bōna xa motō le lesotana:
 Bare, le hono otloxele rmaxo le papato wa
 lapeng la mokête, byale xotloxa le hono o tsebe
 xa batse xore bo kxarebe bo fedile, o e o a-
 pêle matswalato xa motō le monna wa
 xaxo, xe a etšwa mo bōmo a re, moxatš
 a ke lapile, o swanetše xore okwe, o
 sene ware a ši le nna ke lapile, o mo
 tsware ka matsōxō ka mabedile yēna o
 tla xo tswara ka matšōtō ka mabedi. ke w
 ena lesotana le hono re xofa ngwana yow
 a rena ka khabo, o sene ware xo bōna bo kxa
 rebe bo fedile, wa lahla, le xōna xa re xo
 fele xore o dule o tšwa, o moratile o mo
 na le xōna wa tseba xore rena re balat,
 fêla o tseba xa batse xore rena re phetše
 le ngwana yo sebaka, e wena ke sebaka
 re xo bōna, fêla e se rekwe mo kxwa wa
 xaxo, byale le hono ba simi ba malupa a batho
 ba tla fihla xo wena monna, bare moxadi
 wa xaxo, ka loka ka tšela e .e e, kxatše mo
 nna xa sale moxadi ka bobare bare, o swa
 netše xo bōna ka mahlo. ke wena kxatše
 bo masotana ke amangata o sene wa

686

K34/82

26

lahla monna waxaxo, kabana la ba zinyi.
 Ke sepele xa batse modimo o lethuše, o
 dine lešaba la xa monkete xore le ate. Ke ba
 laya ba lebyale kxarebe yona ekhumpetše
 kobo yalla, byale xe batha kxota mo me papa
 xwe mothepa o mothakxosa ka kxomo, ke
 are o tšwa ka kxōšō kxaitšedi ya bo kxa
 rebe, o tšwara kxaitšedi ya xaxwe ka
 dikobo, mosotana ontšā pudi ke mona
 a malesetšā, ke mona ba sepela. Ke bale
 xare xa tsela ke mona bathōma xo ē-
 ma, batho ba ba sepelaxo le ngwetši byale
 bathoma xo ēpela kōša, ba nthšā masena
 le dipheka le ditššëlētē ba dilahlēla ka se-
 kong, kōpelo bare mmangwale wa bo mo
 thša a bo kabōke, ba bangwē bare seboka bo
 ke, ke ba lahlēla le seka a wa sepelanyana
 a ēma, ba lahlēla le lengwē a dira byale,
 byale byale xo fihlēla ba tsena xae xa
 bo lesotana bošero xant, ke ba fihla monk
 ōši walla, ba matse ba tota, ba kxanēla
 ngwetši, bare metri aka metri aka se bare
 a ka setšene. Ke ba fihla lapeng, ke mona
 ba kwatama ka dikxumi, yo mongwē

686

K3/4/82

27

mosadi wa motse, o wala metri o ba
 thsêla ka ôna te ba tšena ka ntlong, o tse
 na ka ntlong ya mmatswale wa tšwê.
 Xe ba leka xane xa ntlo, ba sadi ba matse
 ba êma malomong wa ntlo, ba bina
 kôša, bare sekxetxe sentlong pelo ya kô
 pe, e rwele matšitê, pelo ya kôpe xa ewe
 xe ba feditšê xo êpêla kemoka ba ya malaong.
 Xosasa mosadi e mongwê le e mongwê
 wa motse o tšora a bafa mabele a xošile,
 fêla ngwetšana yêna o dutšê ka ntlong
 xa šile. Bo makxatše ba petšê matšatšê a
 mararo ba boêla matšê, xwa šala e
 mongwê yo a šalano a mofokatšô, pele
 xaxone batšê ba ya xošôba kxonane, ba
 tšwa ba rwele ka mangata ba išiêla
 ngwetšixone a seke a šala a ya dikko
 neng esale lona tšatšilewe. Kemoka
 ngwanemana yôla wa xošala le yêna
 o rôbala le mmatswe le sošana, monna
 a rôbala le mosadi wa xaxwê pele xa
 mawe ba moretšê leina labotadi, m
 pholekwane walle bare mokête tš
 wa ntlong, xe a le dumêla wa tšwa

686

K34/82

28

xe a sa le dumela xa tšime xofinlela
 ba bitša maina kamona adumela.
 Xe ana le monna ka ntlong, monna xe
 a mmiatamela o swanetše xo ntšha pō
 nto a khone a rōbala nae, xe a kare ke rō
 bala nae, a fumana xore ke mosadi
 xa sekxarebe, o swanetše xo lesetša xo
 rōbala nae, ka moswana a tšote a
 batša batswadi, xore motho yo ke mosadi,
 byale ba tšakēle pudi le sešuhla
 ba sephuhle ba selōkēle nakeng la pudi
 ba bitše sebaka seiše pudi batswadi
 ba kxarebe, xe ba bōna pudi etšwella
 le sešuhla, ba kitimela xo tšeya sešuhla
 ba sephuhle, ba bolae pudi ba etše,
 ke moke monnina le yēna waxoma.
 Bōna bakla šala ba diva byala bya xo
 tla xo rapela. Monna le yēna o
 swanetše xo ya dingakeng xore ditse
 dibahakane, a khone a rōbala nae.
 Xe ngwetši e sale e moswa o etšwa
 ra xa batse, ka morata xa khwedi o se
 tše a bōne menxwa ya bōna. Xore
 ona le ditšele o tla kya a thōma

686

K34/82

29*

pele are ba boxadi bare, bare, le xona
 na bona a sepela le matho e mon-
 quê. Xona le kôša e ba e épêlaxo xe
 ba le mašemong bakema. Bare
 ba boxadi bāⁿthera bare sebedu tšê-
 pe mpolae.

End S. 586